

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 351.745.7+343.132

М. В. Бурак

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЯ) ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Проаналізовано роль оперативно-розшукового супроводження у забезпеченні відшкодування шкоди у кримінальному провадженні. Розглянуто дії оперативного працівника під час здійснення ним оперативно-розшукового супроводження, акцентовано на доцільності та результативності його застосування. Особливу увагу приділено особливостям оперативно-розшукового супроводження забезпечення відшкодування шкоди у кримінальному провадженні та проблемам, які виникають у практичній діяльності слідчих та оперативних підрозділів. Запропоновано на законодавчому рівні урегулювати діяльність щодо здійснення оперативно-розшукового супроводження.

Ключові слова: *оперативно-розшукове супроводження забезпечення відшкодування шкоди у кримінальному провадженні, оперативно-розшукова справа, оперативно-розшукові заходи, оперативно-розшукова діяльність, оперативний працівник.*

Постановка проблеми. Швидке та повне розкриття злочинів є найважливішим напрямом діяльності ОВС. Проте останнім часом результати цієї роботи не відповідають вимогам сьогодення. Щороку зростає кількість нерозкритих резонансних злочинів, розбійних нападів, грабежів, залишаються на волі особи, які упродовж тривалого часу переховуються від слідства та суду. Таке становище значною мірою обумовлено істотними недоліками в організації роботи на всіх рівнях системи МВС України.

Аналіз матеріалів кримінальних проваджень свідчить про те, що більшість із них розслідуються неякісно, що призводить до повернення на додаткове розслідування. Основними причинами неякісного

розкриття та розслідування злочинів є низький професійний рівень окремих слідчих, оперативних працівників, найперше з невеликим досвідом роботи, безплановість у роботі, слабкий процесуальний контроль з боку безпосередніх керівників, негрунтовне вивчення проваджень перед направленням їх прокурору, відсутність оперативно-розшукового супроводження кримінального провадження у досудовому розслідуванні.

Стан дослідження. Теоретичною основою та науковим підґрунтям для аналізу проблеми, окресленої у статті, стали праці таких науковців: С. П. Агайчева, В. І. Василичука, Н. І. Вікулова, Е. О. Дідоренка, Я. Ю. Кондратьєва, О. Н. Ключко, В. В. Матвійчука, Д. Й. Никифорчука, М. А. Погорецького, В. Д. Пчолькіна, С. І. Ніколаюка тощо.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства, нормативних актів МВС України, теоретичних положень, що відображають основні закономірності оперативно-розшукової діяльності, наукової літератури, а також вивчення практичної діяльності оперативних та слідчих підрозділів ОВС розробити науково обґрунтовані рекомендації, спрямовані на вдосконалення організаційно-тактичних основ оперативно-розшукового супроводження забезпечення відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні.

Виклад основних положень. Одним із основних завдань кримінального судочинства є охорона прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які беруть у ньому участь, зокрема майнових. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні слугує ефективним засобом попередження злочинної діяльності в майбутньому, не дає особі можливості після відбуття покарання реалізувати викрадене майно, гроші, цінності, і знову стати на злочинний шлях. Своєчасність і повнота відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні залежить від проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій. Вони проводяться з метою отримання даних про характер і розмір шкоди, місця зберігання викрадених речей і цінностей тощо.

Як правило, здобуті злочинним шляхом майно, гроші, цінності є речовими доказами, оскільки були безпосереднім об'єктом злочинного посягання. Серед обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, – характер і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розміри витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарному лікуванні потерпілого від злочинного

діяння. Тому, не встановивши характер і розмір матеріальної шкоди, заподіяної злочиним, неможливо вважати злочин розкритим [1, с. 12].

Ч. 1 ст. 127 КПК України передбачено, що підозрюваний, обвинувачений, а також за його згодою будь-яка інша фізична чи юридична особа має право на будь-якій стадії кримінального провадження відшкодувати шкоду, завдану потерпілому, територіальній громаді, державі внаслідок кримінального правопорушення [2, с. 320].

Право потерпілого на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, забезпечується: 1) передбаченим КПК добровільним відшкодуванням підозрюваним, обвинуваченим або за його згодою будь-якою іншою фізичною чи юридичною особою на будь-якій стадії провадження; 2) стягненням її за рішенням суду, за результатами розгляду цивільного позову; 3) за рахунок Державного бюджету України, якщо вона завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду [2, с. 175].

Вважаємо, що оперативно-розшукове супроводження забезпечення відшкодування (компенсація) шкоди повинно диференціюватися у кожному конкретному випадку, зважаючи на вид учиненого злочину й обставини кожного кримінального правопорушення.

Розглянемо кожен із указаних способів в аспекті оперативно-розшукового супроводження забезпечення відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні.

Так, кримінально-процесуальним законодавством передбачено, що згода підозрюваного (обвинуваченого) на відшкодування завданої його діянням шкоди як така, що має правове значення, повинна бути в тій чи іншій формі зафіксована в матеріалах кримінального провадження. Згода потерпілого на відшкодування (компенсацію) в добровільному порядку завданої йому шкоди не вимагається. Закон для цього випадку не регулює також ні розмір добровільного відшкодування (компенсації) шкоди (частково, в повному чи більшому обсязі від фактично завданої), ні способів (у грошовому, натуральному вигляді, шляхом компенсації витрат, наприклад на лікування тощо). Вони залежать від характеру спричиненої шкоди (моральна, фізична чи майнова) та, крім того, можуть узгоджуватися з потерпілим. Однак в усіх випадках факт добровільного відшкодування (компенсація) шкоди, її розмір, способів та інші необхідні обставини, оскільки, крім цивільно-правового значення, вони мають одночасно й кримінально-правове як такі, що впливають на пом'якшення покарання (п. 2 ч. 1 ст. 66, ст.ст. 69, 69-1 КК), можуть

бути підставами звільнення від кримінальної відповідальності тощо, їх юридично значущі ознаки мають бути документально відображені в матеріалах кримінального провадження [2, с. 321].

Відомо, що найбільш поширений на практиці спосіб відшкодування (компенсація) потерпілому шкоди – шляхом стягнення судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні. На нашу думку, це найбільш дієвий спосіб, спрямований на забезпечення відшкодування шкоди у кримінальному провадженні. Належне оперативно-розшукове супроводження слід реалізувати через заходи забезпечення цивільного позову.

Заходи забезпечення цивільного позову – це здійснювані відповідно до передбачених у законі підстав і у визначеній процесуальній формі дії оперативних працівників, слідчого, прокурора і суду з відшукування і вилучення цінностей та накладення арешту на майно з метою відшкодування завданої потерпілому та цивільному позивачу матеріальної, моральної та фізичної шкоди.

Водночас є типові кримінально-процесуальні та ОРЗ, що вживаються для забезпечення відшкодування шкоди. Завдання слідчого полягає у тому, щоб незалежно від виду вчиненого кримінального правопорушення до виконання вироку суду забезпечити зберігання виявленого під час досудового розслідування майна як джерела відшкодування матеріальної шкоди або об'єкта можливої конфіскації. Цим діям передуює вилучення цінностей, незаконно відібраних у власника; вилучення майна, нажитого злочинним шляхом; вилучення інших матеріальних цінностей, які належать обвинуваченому; накладення арешту на вклади підозрюваного, обвинуваченого; накладення арешту на майно підозрюваного, обвинуваченого [3, с. 66].

Відшкодуванню матеріальної шкоди може сприяти і застосування особливого запобіжного заходу – застави, яка в деяких випадках (наприклад, якщо внесена обвинуваченим) може бути використана за рішенням суду для відшкодування шкоди потерпілому.

Діяльність оперативних працівників із виявлення майна, грошей і цінностей, здобутих злочинним шляхом, умовно можна розділити на три етапи: *перший* – отримання первинної інформації – особа, щодо якої триває оперативна розробка, зберігає майно, здобуте злочинним шляхом; особа, живе не за власні кошти; у розроблюваного є значна сума грошей, цінностей, які отримані незаконним шляхом, тощо; *другий* – перевірка отриманих первинних відомостей. Як свідчить практика, вони не завжди дають позитивний результат;

третій – реалізація матеріалів оперативної розробки (проведення обшуку, накладення арешту на майно тощо).

Оперативні працівники за оперативно-розшукового супроводження забезпечення відшкодування матеріальної шкоди у кримінальному провадженні звертають увагу на розшук майна і пошук джерел інформації іншим шляхом, а це: оперативне обслуговування місць ймовірного збуту викраденого майна; здійснення комплексу ОРЗ, спрямованих на виявлення викрадених речей, грошей та цінностей; залучення агентурного апарату; взаємодія зі слідчим та іншими підрозділами ОВС, а також правоохоронними органами, до компетенції яких входить забезпечення відшкодування матеріальної шкоди; схилення винних до добровільного відшкодування матеріальної шкоди.

Важливе значення на цьому етапі належить своєчасному отриманню первинної оперативної інформації про осіб, які готують або вчинили злочин, а також про осіб, які живуть за кошти, здобуті злочинним шляхом. Таку інформацію оперативні працівники отримують за допомогою сил, засобів, методів ОРД, а також від агентів.

Необхідно виявляти місця зберігання викрадених речей, грошей, цінностей, оскільки злочинці з метою приховати вчинений злочин можуть застосовувати способи маскування [4, с. 8], а це: купівля автомобіля, квартири, іншого нерухомого майна на ім'я своїх близьких родичів із подальшим оформленням договору-дарування. Часто злочинці користуються автомобілями за довіреністю третіх осіб, тому суддя не завжди може ухвалити рішення про їх конфіскацію. У таких випадках оперативні працівники повинні збирати інформацію про те, що автомобіль слугував знаряддям учинення злочину. Коли транспортний засіб визнається речовим доказом, то питання про конфіскацію вирішується простіше.

У таких випадках оперативний працівник висуває версії, визначає, де, у якому вигляді розроблювані могли залишити сліди своєї злочинної діяльності. Після цього оперативний працівник складає план проведення ОРЗ із виявлення предметів і документів, які є такими слідами або на яких залишені такі сліди. Необхідно також знати, наприклад, перелік документів і предметів, які найбільш часто використовуються як докази у провадженнях про різні злочини [5, с. 28].

Щодо виявлення коштів або майна, здобутих злочинним шляхом, слід зазначити, що поширеними місцями збуту викраденого є переважно впорядковані стихійні ринки, стоянки таксі, невеликі магазини, ломбарди, меншою мірою торговельні центри і великі магазини,

прилегла до цих місць територія, а також місця концентрації скупників дорогоцінних прикрас і нелегального прийому металобрухту. Тактика дій оперативних працівників з виявлення осіб, які збувають викрадене, визначається особливостями поведінки і способами маскування збувачів викраденого, а також специфікою такого місця. Відтак під час виявлення оперативними працівниками особи, що за прикметами чи особливостями поведінки може бути збувачем викраденого, доцільним є здійснення короткострокового візуального спостереження для виявлення всіх можливих зв'язків фігуранта, також викрадених речей.

Під час оперативно-розшукового супроводження забезпечення відшкодування (компенсація) шкоди повинні вживатися заходи щодо встановлення об'єкта власності, грошей, майна, на які в подальшому може бути накладено арешт або яке може бути конфісковане. Ці заходи вживаються відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства, а також Положень наказу МВС України № 760 від 08 вересня 2005 року «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України у виявленні, документуванні та розслідуванні злочинів у сфері економіки» [6, с. 2] та наказу МВС України № 777 від 07 вересня 2005 року «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України на стадії документування злочинних дій, реалізації оперативних матеріалів, розслідування кримінальної справи та її розгляді в суді» [7, с. 8].

Розглядаючи оперативно-розшукове супроводження забезпечення відшкодування шкоди у кримінальному провадженні, зазначимо, що накладення арешту на вклади полягає не тільки у тому, що для з'ясування наявності вкладів підозрюваного або обвинуваченого у банківських установах слідчий має право запросити від керівника банківської установи відомості про це. На такому етапі вкрай важливо встановити у підозрюваного, обвинуваченого наявність банківських рахунків в інших банківських установах іноземних держав. Як правило, обвинувачений, підозрюваний з метою приховати грошові кошти, які здобуті злочинним шляхом, оформляє їх на ім'я своїх родичів, близьких тощо.

Так, відповідно до ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [8, с. 30] від 7 грудня 2000 року № 2121-III, інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками на письмову вимогу суду або за рішенням суду,

а також органам прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки, Державної податкової служби України на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності.

Що стосується накладення арешту на кошти та інші цінності, що знаходяться в банку, то, згідно зі ст. 59 цього ж Закону, арешт накладається виключно за санкціонованою прокурором постановою слідчого або за рішенням суду чи державного виконавця [8, с. 26].

За накладення арешту на грошові вклади провадження будь-яких операцій щодо них припиняється.

Накладення арешту на майно обвинуваченого, підозрюваного або осіб, які несуть за законом матеріальну відповідальність за їх дії, – спеціальна слідча дія, передбачена ст. 170 КПК України, здійснювана з метою забезпечення цивільного позову або можливої конфіскації майна. Відповідно до ч. 1 ст. 171 КПК України, клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня надходження до суду.

Є два порядки розгляду слідчим суддею, судом клопотання про арешт майна. Перший полягає у тому, що клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом за участі слідчого та (або) прокурора, цивільного позивача, якщо клопотання подано ним, підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, і за наявності також захисника, законного представника.

Неприбуття цих осіб у судові засідання не перешкоджає розгляду клопотання. Другий варіант полягає у розгляді клопотання про арешт майна, яке не було тимчасово вилучене, без повідомлення підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, якщо це необхідно з метою забезпечення арешту майна. Така необхідність може обумовлюватися наявністю обґрунтованої підозри вважати, що в разі повідомлення підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна про наміри накласти арешт на їхнє майно вони можуть його сховати, знищити, пошкодити тощо [2, с. 392].

Моніторингом кримінальних проваджень встановлено, що часто на практиці виникають проблеми не етапі відшкодування шкоди, оскільки клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня надходження до суду, що дає можливість обвинуваченому, підозрюваному приховати сліди своєї злочинної діяльності. Поділяючи думку практичних працівників, вважаємо, що

саме у цьому випадку процес оперативно-розшукового супроводження у кримінальному провадженні є вкрай необхідним.

Накладення арешту на майно може бути реалізовано одночасно зі здійсненням обшуку.

Зауважимо, що арешт може бути накладений тільки на майно обвинуваченого, підозрюваного або осіб, які несуть за законом матеріальну відповідальність за їхні дії (батьки, опікуни, піклувальники, організації – власники джерел підвищеної небезпеки тощо). Питання про те, чи належить майно обвинуваченому, підозрюваному або відповідачеві, вирішується відповідно до норм цивільного законодавства, положень шлюбного контракту та Кодексу про шлюб і сім'ю: майно, нажите чоловіком чи дружиною під час шлюбу, є їх спільною сумісною власністю з рівними правами щодо володіння; майно, яке належало чоловіку або дружині до вступу в шлюб, а також отримане ними під час шлюбу в порядку дарування, спадкування, – особиста власність чоловіка або дружини. До особистої власності належать гонорари, премії та виграші [9, с. 416; 10, с. 64].

Ще одним способом усунення негативних майнових наслідків кримінального правопорушення є відшкодування завданої потерпілому шкоди за рахунок Державного бюджету України (ч. 3 ст. 127 КПК). Проте цей спосіб відшкодування (компенсації) шкоди потерпілому реалізується лише у випадках та порядку, передбачених окремим законом. Цивільним кодексом України передбачено відшкодування потерпілому завданої злочинном шкоди державою (за рахунок Державного бюджету України).

Зазначена норма цивільного матеріального права встановлює спеціальні обставини, наявність яких є необхідною для її реалізації, а саме: 1) заподіяння кримінальним правопорушенням саме майнової (а не фізичної чи моральної) шкоди; 2) заподіяння майнової шкоди лише фізичній особі; 3) невстановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, або ж вона є неплатоспроможною.

Наголосимо на тому, що низкою міжнародно-правових актів підтверджується необхідність запровадження відшкодування шкоди, заподіяної злочином, власне державою. Це: Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживань владою 1985 року; Європейська конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів, підписана у Страсбурзі 1983 року; Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № 85 11 від 28 червня 1985 року державам-членам щодо становища потерпілого в рамках

кримінального права і кримінального процесу; Директива Ради Європейського Союзу про компенсацію жертвам злочинів, прийнята 29 квітня 2004 р., та інші акти. Необхідно зазначити, що під впливом названих міжнародно-правових актів в Україні підготовлено і подано до ВР України декілька законопроектів про умови та порядок відшкодування (компенсацію) державою (за рахунок Державного бюджету України) шкоди, завданої кримінальним правопорушенням потерпілим (фізичним особам), але, на жаль, жоден із них не був схвалений як закон. Отож, цей спосіб відшкодування шкоди потерпілому поки що без реалізації. Зрозуміло, що основною причиною цього є складне економіко-фінансове становище в Україні, яке потребує істотного зміцнення.

Водночас не слід оминати увагою і те, що у процесі оперативного-розшукового супроводження забезпечення відшкодування шкоди у кримінальному провадженні повинна бути налагоджена тісна взаємодія між оперативними працівниками та слідчими (податковою міліцією).

Успішне здійснення взаємодії податкової міліції і оперативних підрозділів ОВС справ полягає у тому, що повинні бути підготовлені та проведені: спільні заходи слідчих підрозділів, оперативно-розшукових служб, експертно-криміналістичних та інших підрозділів податкової міліції і оперативних підрозділів ОВС із комплексного вирішення проблем виявлення, розкриття, розслідування і попередження кримінальних правопорушень у сфері економічної діяльності, особливо ті, які були вчинені організованими злочинними угрупованнями; інформація і приписи, які регламентують інтереси слідчих підрозділів, оперативно-розшукових служб, експертно-криміналістичних і інших служб органів внутрішніх справ і податкової міліції; заслуховування окремих виконавців і керівників підрозділів із питань взаємодії і її організації під час виявлення, розкриття, розслідування, попередження злочинів у сфері економічної злочинності; спільне обговорення учасниками взаємодії і керівниками різних рівнів і напрямів оперативної обстановки, перспектив і можливостей виявлення, розкриття, розслідування та попередження злочинів у сфері економіки, щоб відпрацювати комплексні заходи із підвищення рівня і ефективності спільної діяльності у боротьбі зі злочинністю в цілому.

Завершальним етапом у процесі оперативно-розшукового супроводження забезпечення відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні є вибір найбільш тактичного прийому

реалізації оперативно-розшукових даних про те, де знаходиться майно, здобуте злочинним шляхом, і яке підлягає вилученню або накладенню на нього арешту.

Висновки. Висловлене засвідчує важливість оперативно-розшукового супроводження забезпечення відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, а також те, що у цій площині ще багато проблем, однією з яких є недостатня законодавча регламентація досліджуваного процесу. І допоки це не буде детально врегульовано у нормативних актах, до того часу можливості ОРД не використовуватимуть повною мірою для досягнення завдань правосуддя [11, с. 514–518].

1. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.

2. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1328 с.

3. Розшук майна і коштів у ході перевірки заяв і повідомлень про злочини та розслідування кримінальних справ для забезпечення відшкодування завданих злочинами збитків та виконання вироків у частині можливої конфіскації майна // Розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ: зб. метод. реком. – К., 2006. – С. 61–88.

4. Агайчев С. П. Возмещение материального ущерба: тульский опыт / С. П. Агайчев, В. И. Давыдов // Оперативно-розыскная работа. – М., 1976. – № 90. – 80 с.

5. Самойлов В. Г. Документирование преступных действий: материалы к лекции для слушателей и курсантов учебных заведений МВД СССР / В. Г. Самойлов. – М.: Акад. МВД СССР, 1984. – 61 с.

6. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України у виявленні, документуванні та розслідуванні злочинів у сфері економіки: наказ МВС України № 760 від 08 вересня 2005 року.

7. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України на стадії документування злочинних дій, реалізації оперативних матеріалів, розслідування кримінальної справи та її розгляді в суді: наказ МВС України № 777 від 07 вересня 2005 року.

8. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.

9. Сімейний кодекс України: станом на 15 січня 2008 року. – К.: Велес, 2008. – 64 с. – (Офіційний документ).

10. Про Порядок реалізації арештованого майна: наказ Міністерства юстиції України № 42/5 від 15 квітня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. – № 29. – Ст. 1511.

11. Бурак М. В. Проблеми оперативно-розшукового супроводження кримінального судочинства в Україні / М. В. Бурак // Засади кримінального судочинства та їх реалізація у законотворчій і правозастосовній діяльності: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 3 квітня 2009 р.); Міністерство внутрішніх справ України. – К.: КНУВС, 2009. – 830 с.

Бурак М. В. Оперативно-розыскное сопровождение обеспечения возмещения (компенсация) вреда в уголовном производстве

Проанализировано роль оперативно-розыскного сопровождения в обеспечении возмещения вреда в уголовном производстве. Рассмотрены действия оперативного работника во время осуществления им оперативно-розыскного сопровождения, акцентированное на целесообразности и результативности его применения. Особое внимание уделено особенностям оперативно-розыскного сопровождения обеспечения возмещения вреда в уголовном производстве и проблемам, которые возникают в практической деятельности следственных и оперативных подразделений. Предложено внимание на законодательном уровне на необходимость регулирования деятельности оперативно-правового оперативно-розыскного сопровождения.

Ключевые слова: *оперативно-розыскное сопровождение, оперативно-розыскное дело, оперативно-розыскные мероприятия, оперативно-розыскная деятельность, оперативный работник.*

Burak M. V. Operational and investigative support to ensure redress (compensation) damages in criminal proceedings

The paper examines the role of operational and search support in providing compensation in criminal proceedings. In particular, operative's actions during operational and search support are considered and a focus is made on the expediency and effectiveness of its application. Particular attention is paid to the peculiarities of operational and search support to ensure damage compensation in criminal proceedings and problems arising in the practice of investigators and operational units. The operational-search support to ensure damage compensation is differentiated in each case; the given type of the offense and the circumstances of each criminal offense is determined.

Scientific research analyses the following types of compensation to a victim for damage caused by a criminal offense: 1) voluntary compensation (provided for code of criminal procedure) by a suspect, an accused or with the consent of any other person or entity at any stage of the proceedings; 2) recovery by a suspect, an accused or with the consent of any other person or entity at any stage of the proceedings according to the court decision, upon consideration of a civil action; 3) on account of the State Budget of Ukraine, in case of unlawful decisions, actions or omission of carrying out the operational-search activity, pre-trial investigation, prosecution or trial.

Methods of damage compensation are considered in terms of operational and search support to ensure damage redress (compensation) in criminal proceedings.

Criminal procedural and operational-search measures taken to provide redress are considered. The task of the investigator is to ensure that regardless of the type of criminal offense committed to carry out the sentence secure storage of the property which was identified in the preliminary investigation as a source of pecuniary damage and possible confiscation of the object. This action precedes the removal of property illegally confiscated from the owner; seizure of property acquired by criminal means; seizure of other property belonging to the defendant; seizure of deposits suspect or accused and others. A legislatively regulate the activities during operational and investigative support are offered.

Key words: *operational and investigative support to ensure redress in criminal proceedings, operational and investigative cases, operational and investigative measures, operational and investigative activity, operative.*

Стаття надійшла 4 вересня 2014 року

УДК 343.132

**Ю. А. Комісарчук,
О. В. Ряшко**

ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Проаналізовано питання щодо підстав і процесуального порядку проведення слідчої (розшукової) дії – слідчого експерименту. Зосереджено увагу на з'ясуванні мети та умов проведення слідчого експерименту. Досліджено процесуальний статус суб'єктів кримінального провадження, які ухвалюють рішення і здійснюють слідчий експеримент, а також суб'єктів, яких можна залучати до його проведення. Здійснено аналіз положень кримінального процесуального законодавства України, реалізація яких безпосередньо пов'язана з проведенням слідчого експерименту.

Ключові слова: *слідчий експеримент, слідчі (розшукові) дії, кримінальне правопорушення, суб'єкти кримінального провадження.*

Постановка проблеми. Слідчий експеримент – це слідча (розшукова) дія, що проводиться слідчим або прокурором відповідно до ст. 240 КПК України [1]. Слідчий експеримент може бути проведений